

*Світлана Оксамитна, докторка соціологічних наук,
професорка, деканка факультету охорони здоров'я,
соціальної роботи і психології Національного університету
«Києво-Могилянська академія», старша наукова
співробітниця відділу соціальних структур
Інституту соціології НАН України,
заслужена діячка науки і техніки України*

Вчений з неймовірною соціологічною уявою

Більшість із тих, хто допоміг мені зрозуміти суть, важливість і красу соціології, вже, на жаль, пішли у засвіти. Ось і Сергій Олексійович залишив нас без своєї прихованої усмішки та пронизливого, але при цьому доброзичливого погляду. Мабуть, з жодною людиною у цьому житті я не мала такої кількості різноманітних статусно-рольових відносин, як із Сергієм Олексійовичем. Він був для мене колегою, науковим керівником, адміністративним керівником-завідувачем, наставником, консультантом, читачем текстів, критиком, порадником, генератором ідей, другом-товаришем, і це щонайменше. І всі ці різні за природою та змістом стосунки дивним чином перепліталися й успішно структурувалися впродовж сорока років нашого спілкування.

Мабуть, ми всі, як причетні до соціологічної діяльності, якоюсь мірою володіємо соціологічною уявою. Але те, *що* її скільки знав Сергій Олексійович, як він мислив і викладав свої думки на папері, вражало глибоко й повсякчас. А володів він надзвичайно розвиненою соціологічною уявою, зокрема щодо ідентифікації, опису та аналізу соціально-структурних явищ і процесів, видів і форм соціальної нерівності й мобільності, від макрорівня інституційного аналізу до мікрорівня повсякденних взаємодій і практик. Часом мені здавалося, що це була якась неймовірна синергія соціологічної та художньої уяви. Тільки Сергій Олексійович міг уявляти та описувати со-

ціальні структури як «складки та лімінальності соціального простору», а соціальні інститути – як «соціальні інкубуси», що міцно тримають українське суспільство у стані соціальної ентропії. Це був неповторний і одразу впізнаваний стиль соціологічного письма як втілення надзвичайно оригінального мислення.

А ще Макеєв був фантастичним генератором ідей, енциклопедичним знавцем класичної й сучасної соціології та її численних інтелектуальних зв'язків з історією, філософією, політологією. Часом складалося враження, що для Сергія Олексійовича цікавою та актуальною є сила-силенна соціально-структурних явищ і процесів, на дослідження яких не вистачило б і кількох життів. Мабуть, тому ідеї залюбки дарувалися колегам, аспірантам, докторантам, яких він радо спрямовував і підтримував, підказував їм, читав їхні тексти та спонукав прагнути до наукової досконалості.

Для мене Макеєв був одним із дуже небагатьох найважливіших людей, а, напевно, і найбільш значущою людиною, якій я завдячую своїм шляхом у науку та науковою кар'єрою. Свою наукову безпорадність і соціологічну невпевненість на початку нашого спілкування мені вдалося подолати тільки завдяки науковому керівництву, допомозі, підтримці та ніжному натиску Сергія Олексійовича. Його досвід і досягнення у дослідженні соціальної мобільності, нехай і обмежені рамками радянської ідеології та повною відсутністю репрезентативних даних, були дуже надихаючими. Прагненнями досліджувати міжгенераційну соціальну мобільність я «заразилася» саме від Макеєва. Як же хотілося продовжити та розвинути вже на іншому методологічному й емпіричному рівні дослідження соціально-класової мобільності, значення і важливості яких так і залишаються незрозумілими і недооціненими в суспільстві, але були дуже добре зрозумілими та підтримуваними Сергієм Олексійовичем.

Це людина, якій я значною мірою завдячую не тільки науковою, а й викладацькою кар'єрою. Макеєв мав чудові викладацькі здібності, хист зачаровувати студентську аудиторію

своєю широчезною соціологічною обізнаністю, численними соціологічно-історичними прикладами, манерою читання, точніше, говоріння лекцій. Досі зберігаю конспекти його лекцій. Саме він привів мене до викладання соціології студентам нашої спільної альма-матер на початку далеких 1990-х як його асистентки для проведення семінарських занять з курсу соціальної структури суспільства. А згодом, коли кафедра соціології НаУКМА шукала викладача для україномовного прочитання такого ж курсу, Сергій Олексійович «благословив» мене на самостійне викладацьке плавання, жартома називаючи «училкою». За власних життєвих обставин викладання відтоді стало для мене не зовсім бажаним, але основним заняттям. Втішало тільки те, що Макеєв (разом з Інститутом соціології) дозволив залишатися частиною невидимого інтелектуального середовища постійного спілкування, без якого наукова творчість неможлива і яке практично відсутнє у вишівському кафедральному просторі.

На превелике щастя, наше із Сергієм Олексійовичем спілкування не обмежувалося тільки роботою і науковими текстами. Неможливо забути тривалі розмови просто про життя, родину, поїздки країною та зарубіжжям, про його літні подорожі велосипедом, а мої – на байдарках. Як захоплюю він розповідав про дороги, людей, краєвиди, зупинки просто неба, страви у закладах харчування маленьких містечок... Отак непомітно і промайнули сорок років нашого спілкування від короткої відповіді «Ні» на моє, юної лаборантки відділу, запитання: «Сергію Олексійовичу, чай будете?» (категоричної відповіді, без відриву від розгорнутої на столі газети «Правда») до ще донедавна першого запитання після вітання – «Ти солоденьке принесла? Став воду на каву». І ці розмови за кавою – це щось неймовірне і неповторне...

Життя коротке, рветься, як струна... І ця струна продовжує бриніти у пам'яті голосом Сергія Олексійовича.